

סוגיות בדיני בוררות

היקף סמכותו של בורר

מהנדס יחיאל ברונר, עו"ד

בעובדות אלה. אולם, גם באין שטר בוררין המיפה בפירוש את כוחו של הבורר להחליט על סמכותו, רשאי גם רשאי הבורר לקבוע את העובדות שמהן נובעת סמכותו, אלא שקביעה זו אינה סופית, כי רשאי בעל דין לכפור בה לפני בית המשפט, ואם עשה כן, יהיה בית המשפט הזן בדבר חייב, לפי הראיות שיובאו לפניו, לבחון את העובדות הקובעות את סמכות הבורר; אין הפסק מחייב אלא אם היה הבורר מוסמך לתיתו, ואת קיומו של תנאי זה קובע סופית בית המשפט."

מכאן, שבכל שאלה הנוגעת להיקף סמכותו של הבורר רשאי הבורר לדון ולהחליט בה, אך החלטתו בעניין לא תהיה אף פעם "סופית", שכן בניגוד לקביעותיו האחרות של הבורר אשר בית המשפט לא יהרהר אחריהן, הרי בכל הנוגע לגרר סמכותו של הבורר, ההכרעה הסופית תמיד תהיה זו של בית המשפט.

המסקנה, הלכה למעשה, הנובעת מהאמור לעיל הינה, כפי שהדבר גם מומלץ על ידי בית המשפט העליון במקרה בו פתחנו את דברינו לעיל, דהיינו:

"כאשר מועלית בפני בורר טענה רצינית בדבר תיחוס סמכותו, אפשר שטוב יעשה אם יניח לבית המשפט לפסוק בדבר, בין בצורת אבעיה (לפי פיסקה ט"ז בתוספת לחוק הבוררות התשכ"ח-1968), ובין בפניית צד מן הצדדים שבפניו. שהרי מה טעם בהליכים נמשכים ויקרים אם בסופו של דבר יימצאו להיות הליכי סרק. אין גם לחשוש מפני ניצול לרעה של פנייה לבית המשפט לשם 'סחבת', שהרי פנייה לבית המשפט אינה מעכבת את מהלך הבוררות, אלא אם הורה כך בית המשפט או הבורר (לפי סעיף 18 לחוק)."

היה והבורר מסרב להעביר את המחלוקת בעניין היקף סמכותו לדיון בפני בית המשפט, פתוחה הדרך בפני כל אחד משני הצדדים לבקש הכרעה של בית המשפט בעניין, ובמקביל לסנות ולבקש מבית המשפט ליתן צו מניעה לעיכוב המשך הבוררות עד להכרעתו, בהתאם להוראות סעיף 18 לחוק.

בכל אחד מהנושאים המוגשים לו להכרעה. ככל שהגדרות אלו יהיו ברורות יותר, כך יוצמצמו חילוקי הדעות בעניין.

אחת השאלות שעולה מעת לעת הינה, עד כמה מוסמך בורר לדון בעובדות הנמצאות במחלוקת ואשר הן עצמן יש להן השפעה על טווח סמכותו של הבורר, ועד כמה מוסמך הוא לפרש את חוזה הבוררות עצמו, פרשנות אשר יש בה כדי להגדיל או להקטין את מעגל סמכויותיו שלו עצמו.

במסגרת פסק-דין, שניתן על ידי בית המשפט העליון בשאלה זו של סמכות הבורר לדון בפרשנותו של סעיף-בוררות (ע"א 445/80, פ"ד (ל) 421 (1), ציטטה כבי השופטת, כתוארה או, מרים בן-פורת, את דבריו של נשיא בית המשפט העליון ד"ר יואל זוסמן בספרו "דיני בוררות", וקבעה אותם כהלכה פסוקה לאמור:

"כלל גדול הוא, שהבורר הוא הפוסק בדבר העובדות ובדבר החוק החל עליהן, ואין בית המשפט מעביר את החלטת הבורר תחת שבת ביקורתו. אך יש ועם העובדות העומדות להכרעה נמנית גם עובדה שבה תלויה סמכותו של הבורר, כגון העובדה אם נערך בכלל שטר בוררין, או אם החוזה שבו כלול סעיף הבוררות יפה בכלל. משפוסק הבורר במקרה זה, כי יפה כוחו של החוזה והוא מחייב את הצדדים, נמצא פוסק בדבר סמכות עצמו, כי באין חוזה אין לו סמכות. מצד שני, משפוסק הבורר כי החוזה בטל, הרי ממילא אין גם שטר הבוררין בנמצא; ואם כן, מנין שובא הבורר את כוחו לפסוק בכלל? מקרה זה מגלה לנו, כי קביעת העובדות שבהן תלויה סמכות הבורר, אין דינה כדיון קביעת עובדות אחרות המשמשות יסוד לפסק הבורר.

המימרה שאין בורר מוסמך להחליט בעצמו על סמכותו אין משמעה כי הבורר מנוע מלהחליט בעובדות הנוגעות לסמכותו. ראשית, יכולים בעלי הדין להרשות את הבורר לפסוק גם בעובדות אלה לחלוטין, ומשעשו כן, הרי נערך שטר בוררות לקביעת סמכותו של הבורר, ובית המשפט יתייחס אליו כשם שהוא מתייחס לכל שטר בוררין; במקרה זה, הבורר הוא הפוסק הסופי גם

תוך כדי התדיינות בפני בורר בסכסוך שנפל ביניהם, טען אחד הצדדים, כי הבורר חרג מסמכותו, כפי שזו הוקנתה לו בהסכם הבוררות שבין הצדדים. הבורר סירב להתייחס לטענת החריגה מסמכות באותו שלב, ואמר שיתייחס אליה בפסק הבוררות. כאשר חזר אותו צד ודרש מהבורר ליתן החלטה בעניין הסמכות, על מנת שהוא יוכל לפנות לבית המשפט באם החלטת הבורר לא תיראה בעיניו, דחה הבורר, פעם נוספת, את הדרישה וטען, שעניין סמכותו אינו בסמכות בית המשפט.

שני הצדדים הגישו את פסק הבורר לבית המשפט, זה לאישורו וזה לביטולו. בית המשפט המחוזי אישר את פסק הבורר, וערעור שהוגש לבית המשפט העליון על פסק הדין במחוזי, נדחה (רע"א 7130/95, לא פורסם, תקדין 96 (2) [487].

ייאמר מיד, שטענתו של הבורר כאילו "עניין סמכותו אינו בסמכות בית המשפט", אינה נכונה, כפי שגם נאמר הדבר שם בפסק הדין של בית המשפט העליון. עובדה היא, שאחת מעילות הביטול בסעיף 24 לחוק הבוררות המאפשרת לבית המשפט לבטל פסק בורר, הינה זו שבס"ק 3 שם, הדנה במקרה בו "הבורר פעל ללא סמכות, או שחרג מהסמכויות הנתונות לו לפי הסכם הבוררות".

תחום סמכותו של הבורר ייקבע, בראש ובראשונה, על ידי הצדדים, בחוזה הבוררות שנכרת ביניהם. קיומו של "הסכם בוררות" בין הצדדים, אשר יכול שיהא ולו רק סעיף אחד בלבד בתוך מכלול סעיפים בהסכם כלשהוא, הינו תנאי-בלעדיו-אין להעברת הסכסוך שנוצר בין הצדדים לבוררות. הסכם זה, כמו כל "חוזה" אחר, חייב לעמוד בכל המבחנים לקיומו של חוזה, בהתאם להוראות דיני החוזים הכללים, ובראשם הוראות חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג - 1983.

על הסכם הבוררות להגדיר את היקף סמכותו של הבורר בצורה ברורה, בהירה ומדויקת ככל האפשר. יש להגדיר הן את סוגי הסכסוכים/המחלוקות שהצדדים מסכימים להעביר לבוררות, והן את טווח סמכות הבורר